

Міністерство освіти і науки України

Карпатський національний університет імені Василя Стефаника

Навчально-науковий юридичний інститут

Ю.В. Кернякевич-Танасійчук

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПОВОДЖЕННЯ
З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ**

*Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять
студентів денної форми здобуття освіти*

Івано-Франківськ, 2026

Затверджено на засіданні кафедри судочинства (протокол № 8 від 15 січня 2026 року).

Схвалено на засіданні науково-методичної ради навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 4 від 23 лютого 2026 року)

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника) (протокол № __ від ____ 2026 року)

Рецензенти:

Ю. І. Микитин – кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

І. В. Козич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю та кримінального права навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Кернякевич-Танасійчук Ю.В. Міжнародні стандарти поводження з військовополоненими: методичні вказівки для підготовки до семінарських занять студентів денної форми здобуття освіти. Івано-Франківськ: Навчально-науковий юридичний інститут Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2026. 44 с.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки до семінарських занять з навчальної дисципліни «Міжнародні стандарти поводження з військовополоненими», а також для підготовки до здачі заліку. У методичних вказівках викладені: завдання до семінарських занять, які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать підготовку до занять, переліки питань, які виносяться на обговорення на занятті, практичних завдань. До кожної теми поданий перелік літератури та перелік нормативно-правових актів, які регулюють відповідний вид відносин станом на 1 січня 2026 року.

Методична розробка призначена для студентів, аспірантів, викладачів.

© Кернякевич-Танасійчук Ю.В., 2026

© Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	4
СТРУКТУРА І ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПОВОДЖЕННЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ».....	6
СЕМІНАРСЬКІ (ПРАКТИЧНІ) ЗАНЯТТЯ	9
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1-2	
Тема. Правовий статус військовополонених та його нормативно-правове закріплення	9
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 3-5	
Тема. Правила поведінки з військовополоненими.	15
СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 6-7	
Тема. Порядок утримання військовополонених в Україні.....	22
СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ 8	
Тема. Порушення прав українських військових у російському полоні.....	29
СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ 9-10	
Тема. Репатріація та заходи реабілітації осіб, які повернулися з полону.....	36

ВСТУП

З початком повномасштабної збройної агресії росії, розпочатої 24 лютого 2022 року, актуалізувалося питання правового регулювання поведження із військовополоненими, забезпечення їх правового статусу.

Міжнародні стандарти поведження з військовополоненими закріплені в однойменній Женевській конвенції від 12.08.1949 року, яка визначає категорії осіб, на яких поширюється правовий статус військовополонених, встановлює загальні положення про захист військовополонених, регламентує питання приміщень для утримання, забезпечення харчування та одягом військовополонених, належними санітарно-гігієнічними умовами та медичною допомогою. Окрема увага звертається на релігійну, інтелектуальну та фізичну діяльність військовополонених, залучення до праці, зв'язок їх із зовнішнім світом тощо.

На національному рівні порядок тримання військовополонених регламентується відповідним Порядком тримання військовополонених, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 р. № 413.

Більше того, організація тримання військовополонених на належному рівні у відповідності до міжнародних стандартів та забезпечення їхньої безпеки є індикатором цивілізованості Української держави та дотримання нею норм міжнародного гуманітарного права. Тому підготовка юристів-фахівців у сфері міжнародного гуманітарного права загалом та у сфері належного поведження з військовополоненими зокрема є одним з пріоритетних напрямів діяльності держави на сучасному етапі. Важливо, щоб випускники вищих юридичних закладів володіли необхідними знаннями у сфері забезпечення міжнародних стандартів поведження з військовополоненими і могли їх застосовувати на практиці.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Міжнародні стандарти поведження з військовополоненими» є формування системи знань про

міжнародні стандарти поводження з військовополоненими, набуття практичних навичок у розв'язанні проблемних питань, вироблення вмінь щодо правильного застосування норм міжнародного та національного законодавства у процесі організації утримання військовополонених в Україні.

Основними цілями вивчення дисципліни «Міжнародні стандарти поводження з військовополоненими» є набуття студентами знань та розуміння змісту норм міжнародного права, що встановлюють стандарти поводження з військовополоненими, формування умінь та навичок щодо самостійного розв'язання практичних проблем, які виникають у процесі організації утримання військовополонених в Україні, правильного застосування норм національного законодавства у відповідній сфері.

СТРУКТУРА І ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПОВОДЖЕННЯ З ВІЙСЬКОВОПОЛОНЕНИМИ»

Тема 1. Правовий статус військовополонених та його нормативно-правове закріплення.

Міжнародне гуманітарне право і його основні положення щодо військовополонених. Історія становлення та розвитку правової категорії «військовополонений». Визначення поняття «військовополонених». Нормативно-правове закріплення правового статусу військовополонених.

Правовий статус військовополонених: поняття та змістове наповнення: а) права військовополонених; б) обов'язки військовополонених; в) відповідальність військовополонених. Удосконалення правового статусу військовополонених. Особливості правового статусу військовополонених, які є підозрюваними, обвинуваченими, засудженими.

Тема 2. Правила поведження з військовополоненими.

Гуманне поведження як основоположний стандарт поведження з військовополоненими. Класифікація та зміст режимів поведження та захисту військовополонених у міжнародному гуманітарному праві.

Загальний режим поведження з військовополоненими. Початок полону та поведження з військовополоненими. Місця та порядок утримання військовополонених. Заходи з підтримки порядку та компетенція адміністрації супротивної сторони щодо військовополонених. Режим праці, відпочинку та оплати праці військовополонених. Підстави та види відповідальності військовополонених (дисциплінарна та кримінальна). Кінець полону та поведження з військовополоненими.

Спеціальний режим поведження з військовополоненими. Особливості поведження з жінками-військовополоненими та їх захист. Поведження з дітьми, які беруть участь у збройному конфлікті та особливості їх захисту.

Тема 3. Порядок утримання військовополонених в Україні.

Система національних органів, відповідальних за утримання військовополонених. Загальна характеристика таборів для утримання військовополонених. Прийом та видача військовополонених. Умови розміщення військовополонених: міжнародні стандарти та приклади їх реалізації.

Умови та оплата праці військовополонених. Медичне обслуговування військовополонених. Харчування військовополонених. Релігійна та інтелектуальна діяльність військовополонених. Зв'язок військовополонених із зовнішнім світом.

Контроль за дотриманням прав військовополонених.

Тема 4. Порушення прав українських військових у російському полоні.

Система органів, відповідальних за утримання військовополонених в РФ та організаційні питання утримання військовополонених.

Класифікація порушень прав українських військовополонених в РФ та приклади фактів порушення їх прав. Міжнародна реакція на порушення прав українських військовополонених в РФ.

Психологічні та соціальні наслідки порушення прав українських військовополонених в РФ. Юридична відповідальність РФ за порушення прав українських військовополонених.

Повернення українських військовополонених з полону.

Тема 5. Репатріація та заходи реабілітації осіб, які повернулися з полону.

Поняття та правові засади репатріації військовополонених у міжнародному гуманітарному праві. Нормативне закріплення обов'язку репатріації у Женевських конвенціях та Додаткових протоколах.

Суб'єкти та механізми здійснення репатріації військовополонених. Гарантії безпеки, добровільності та правового захисту під час репатріації. Особливості репатріації поранених і тяжкохворих військовополонених.\

Поняття, мета та основні види реабілітації осіб, звільнених з військового полону. Медична та психологічна реабілітація колишніх військовополонених. Соціальна адаптація та правовий статус осіб, які повернулися з полону. Соціальні й трудові гарантії та питання відшкодування шкоди. Проблеми та напрями вдосконалення механізмів репатріації і реабілітації в сучасних умовах.

СЕМІНАРСЬКІ (ПРАКТИЧНІ) ЗАНЯТТЯ

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ 1-2 (4 год.)

Правовий статус військовополонених та його нормативно-правове закріплення.

Перелік питань, які виносяться на обговорення:

1. Міжнародне гуманітарне право і його основні положення щодо військовополонених.
2. Історія становлення та розвитку правової категорії «військовополонений».
3. Визначення поняття «військовополонених».
4. Нормативно-правове закріплення правового статусу військовополонених.
5. Правовий статус військовополонених: поняття та змістове наповнення:
 - а) права військовополонених;
 - б) обов'язки військовополонених;
 - в) відповідальність військовополонених.
6. Удосконалення правового статусу військовополонених.
7. Особливості правового статусу військовополонених, які є підозрюваними, обвинуваченими, засудженими.

Під час підготовки до семінарських занять студентам необхідно опрацювати базові положення міжнародного гуманітарного права, що визначають правовий статус військовополонених, зокрема норми Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів до них. Доцільно простежити історичну еволюцію правової категорії «військовополонений» та з'ясувати, як зміна характеру збройних конфліктів вплинула на формування сучасних стандартів захисту цієї категорії осіб. Особливу увагу слід приділити коректному визначенню поняття військовополоненого та відмежуванню його від суміжних правових статусів.

Аналізуючи правовий статус військовополонених, студентам рекомендується системно розкрити його зміст через призму прав, обов'язків і видів відповідальності, з урахуванням принципів гуманності, недискримінації та поваги до людської гідності. Важливо дослідити нормативно-правове закріплення цих елементів як на міжнародному, так і на національному рівнях, а також звернутися до практики міжнародних судових органів щодо тлумачення відповідних норм.

Окрему увагу слід приділити проблемам удосконалення правового статусу військовополонених у сучасних умовах, а також специфіці їх правового становища у разі набуття процесуального статусу підозрюваних, обвинувачених чи засуджених. Під час відповідей на семінарі студентам варто демонструвати здатність до критичного аналізу норм права, аргументовано обґрунтовувати власні позиції та застосовувати наукову й нормативну термінологію.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке міжнародне гуманітарне право?
2. Визначити, що таке полон? Яка його мета?
3. Хто підпадає під правовий статус «військовополоненого»?
4. Як співвідносяться категорії «комбатант» та «військовополонений»?
5. Перелічити елементи змісту правового статусу військовополонених.

Практичні завдання:

1. Схематично зобразити етапи становлення та розвитку правової категорії «військовополонений» та окреслити їх особливості.
2. Перелічити нормативно-правові, які визначають правовий статус військовополонених на міжнародному та національному рівнях.
3. Схематично зобразити права та обов'язки військовополонених.

4. Визначити перспективні напрями удосконалення правового статусу військовополонених.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

I. Нормативно-правові акти:

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серп. 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

3. Про затвердження Порядку тримання військовополонених: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 р. № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#Text>

4. Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 р. № 721. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2022-%D0%BF#Text>

5. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України : Наказ Міністерства Оборони України від 23 березня 2017 року № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

6. Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2022-%D0%BF#Text>

II. Підручники та навчальні посібники:

1. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. / О. Козорог, Т. Короткий, І. Костюк, Т. Ремех, Н.

Хендель ; за заг. ред. Т. Короткого ; УГСПЛ ; ТЧХУ. Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 252 с. URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/Vyvchaiuchy-MHP_elektronna-versiia.pdf

2. Коментар до Женевської конвенції про військовополонених. Міжнародний комітет Червоного хреста. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/2024/05/komentar-geneva-konventsiya-viyskovopolohneni/4-2/>

3. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого. Київ-Одеса : Українська гелсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. URL: <https://helsinki.org.ua/publications/mizhnarodne-humanitarne-pravoposibnyk-dlya-yurysta-2/>

4. Міжнародне гуманітарне право на захисті військовополоненого : запитання побратимів – відповіді правників : навчальний посібник. Електр. навч. вид. / Ю. Б. Курилюк та ін.; за заг. ред. доктора юрид. наук, доцента, заслуженого юриста України В. С. Нікіфоренка. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2024. 86 с. URL: <https://surl.li/xbksyf>

5. Міжнародне гуманітарне право : посібник для працівників Держ. кримінал.-викон. служби України / Т. Короткий, А. Галай, М. Єлігулашвілі, І. Заворотко, М. Пашковський, В. Пузирний, Н. Хендель ; за заг. ред. віцепрезидента УАМП Т. Короткого ; Пенітенціарна академія України; УГСПЛ. Київ; Одеса : Фенікс, 2023. 236 с. URL: <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/POSIBNYK-FINAL-11.12.pdf>

III. Додаткова література:

1. Актуальні проблеми нормативно-правового визначення статусу військовополонених: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 10 листоп. 2022 р.) / [редкол.: С. С. Чернявський, Є. Ю. Бараш, В. В. Корольчук]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 253 с. URL:

<https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d3208be5-eacb-4778-ab6a-2abab7815998/content>

2. Блистів Т.І. Нормативно-правове забезпечення в Україні питання утримання та поводження з військовополоненими та інтернованими особами в особливий період. *Інформація і право*. 2018. № 2. С. 117-123.

3. Вакуленко А.О. Порухення РФ норм міжнародного права щодо військовополонених у ході російсько-української війни 2022. Національний авіаційний університет. Київ, 2022. 72 с.

4. Ганенко І.С. Правовий статус військовополонених в умовах воєнного конфлікту. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 3. С. 86-92.

5. Гарасим П.С. Про деякі проблеми здійснення громадського контролю за дотриманням прав, законних інтересів і свобод військовополонених в Україні та Російській Федерації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 417-419.

6. Годжек Я.С. Нормативні гарантії статусу військовополонених у міжнародному праві та їх значення для України. *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 218–223.

7. Годжек Я.С. Правовий статус військовополонених у сучасному міжнародному праві. *Право та державне управління*. 2021. № 4. С. 6-12.

8. Грушко В.М. Кодифікація правил поводження з військовополоненими: проблеми та перспективи. *«Молодий вчений»*. 2016. № 7 (34). 233-237.

9. Грушко М. В. Становлення та специфіка міжнародно-правового режиму військовополонених: монографія. К. : Фенікс, 2016. 284 с.

10. Добрянська О.Д., Пунда О.О., Новицька Н.Б. Правове положення військовополонених у міжнародному гуманітарному праві: досвід російсько-української війни. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2023. Вип. 2 (11). С. 157-169.

11. Жаровська І., Шевчук Я. Правове регулювання статусу військовополонених відповідно до норм міжнародного гуманітарного права: історична та сучасна ретроспектива. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія : «Юридичні науки»*. 2023. № 4 (40). С. 20-27.

12. Кравченко І. М. Правовий статус «військовополонений» і «цивільний заручник» у контексті норм міжнародного гуманітарного права та проведення операції Об'єднаних сил (АТО) на Сході України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1(114). С. 137-149.

13. Кравцова М.О., Дацюк Т.К. Міжнародні стандарти захисту та дотримання прав військовополонених. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 398-402.

14. Крапивін Є., Павлюк А. Статус «військовополонений» – новий виклик для системи правосуддя в Україні? URL : <https://justtalk.com.ua/post/status-vijskovopolonenij--novij-viklik-dlya-sistemi-pravosuddya-v-ukraini-discussion-paper>

15. Мадзігон Н. В. Правовий статус комбатантів та цивільного населення в контексті імплементації норм міжнародного гуманітарного права в кримінальне законодавство України. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67-68. С. 230-242.

16. Мінаєв А., Мінаєва Т. Про статус військовополонених у міжнародному праві наприкінці XIX – на початку XX ст. URL : <http://politics.ellib.org.ua/pages-4740.html>

17. Проблеми ефективності міжнародно-правового регулювання прав військовополонених : матеріали круглого столу (м. Харків, 23 черв. 2023 р.) : електрон. наук. вид./ редкол.: В. С. Батиргареева, Н. М. Оніщенко, О. О. Пащенко та ін. ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; Ін-т держави і права ім. в. М. Корецького нан україни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2023. 104 с. URL: <https://surl.li/kevdyh>

18. Таран О.В. Правовий статус військовополоненого. Відповідальність військовополоненого. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 681-683.

19. Ткаченко А.В. Міжнародно-правовий статус військовополонених як окремий аспект масштабної проблеми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 650-652.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ 3-5 (6 год.)

Правила поводження з військовополоненими.

Перелік питань, які виносяться на обговорення:

1. Гуманне поводження як основоположний стандарт поводження з військовополоненими.
2. Класифікація та зміст режимів поводження та захисту військовополонених у міжнародному гуманітарному праві.
3. Загальний режим поводження з військовополоненими.
4. Початок полону та поводження з військовополоненими.
5. Місця та порядок утримання військовополонених.
6. Заходи з підтримки порядку та компетенція адміністрації супротивної сторони щодо військовополонених.
7. Режим праці, відпочинку та оплати праці військовополонених.
8. Підстави та види відповідальності військовополонених (дисциплінарна та кримінальна).
9. Кінець полону та поводження з військовополоненими.
10. Спеціальний режим поводження з військовополоненими.
11. Особливості поводження з жінками-військовополоненими та їх захист.
12. Поводження з дітьми, які беруть участь у збройному конфлікті та особливості їх захисту.

Під час підготовки до семінарських занять студентам слід зосередитися на аналізі норм міжнародного гуманітарного права, насамперед положень Женевської конвенції про поводження з військовополоненими 1949 року та Додаткових протоколів, з урахуванням їх імперативного характеру. Особливу увагу варто приділити принципу гуманного поводження як універсальному стандарту, що пронизує всі режими утримання військовополонених — від моменту захоплення до завершення полону, незалежно від статусу, статі чи віку осіб.

Опрацьовуючи питання загального та спеціального режимів поводження, доцільно розмежовувати права військовополонених і повноваження держави, що утримує в полоні, з акцентом на умови тримання, працю, дисциплінарну і кримінальну відповідальність, а також гарантії правового захисту. Рекомендується використовувати практику міжнародних судових і квазісудових органів, а також сучасні приклади збройних конфліктів для ілюстрації порушень та механізмів відповідальності.

Під час обговорення окремих категорій осіб (жінок-військовополонених і дітей, залучених до збройного конфлікту) студентам варто звернути увагу на підвищені стандарти захисту та спеціальні гарантії, передбачені міжнародним правом. У відповідях необхідно демонструвати системне бачення теми, логічно поєднувати теоретичні положення з практичними аспектами та використовувати юридично коректну термінологію.

Питання для самоконтролю:

1. Перелічити основні стандарти тримання військовополонених.
2. Назвати місця, де утримуються військовополонені, та їх відокремлені структурні частини.

3. У чому полягає різниця в стандартах тримання військовополонених офіцерського і рядового та сержантського складу і чим вона обумовлена?
4. До яких робіт можуть залучатися військовополонені?

Практичні завдання:

1. Схематично зобразити основні стандарти тримання військовополонених.
2. Перелічити нормативно-правові, які визначають правовий статус військовополонених на міжнародному та національному рівнях.
3. Схематично зобразити права та обов'язки військовополонених.
4. Визначити перспективні напрями удосконалення правового статусу військовополонених.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

I. Нормативно-правові акти:

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серп. 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text
3. Про затвердження Порядку тримання військовополонених: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 р. № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#Text>
4. Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 р. № 721. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2022-%D0%BF#Text>

5. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України : Наказ Міністерства Оборони України від 23 березня 2017 року № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

6. Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2022-%D0%BF#Text>

II. Підручники та навчальні посібники:

1. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. / О. Козорог, Т. Короткий, І. Костюк, Т. Ремех, Н. Хендель ; за заг. ред. Т. Короткого ; УГСПЛ ; ТЧХУ. Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 252 с. URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/Vyvchaiuchy-MHP_elektronna-versiia.pdf

2. Коментар до Женевської конвенції про військовополонених. Міжнародний комітет Червоного хреста. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/2024/05/komentar-geneva-konventsiiya-viyskovopolohneni/4-2/>

3. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого. Київ-Одеса : Українська гелсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. URL: <https://helsinki.org.ua/publications/mizhnarodne-humanitarne-pravoposibnyk-dlya-yurysta-2/>

4. Міжнародне гуманітарне право на захисті військовополоненого : запитання побратимів – відповіді правників : навчальний посібник. Електр. навч. вид. / Ю. Б. Курилюк та ін.; за заг. ред. доктора юрид. наук, доцента, заслуженого юриста України В. С. Нікіфоренка. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2024. 86 с. URL: <https://surl.li/xbksyf>

5. Міжнародне гуманітарне право : посібник для працівників Держ. кримінал.-викон. служби України / Т. Короткий, А. Галай, М. Єлігулашвілі, І. Заворотько, М. Пашковський, В. Пузирний, Н. Хендель ; за заг. ред. віцепрезидента УАМП Т. Короткого ; Пенітенціарна академія України; УГСПЛ. Київ; Одеса : Фенікс, 2023. 236 с. URL: <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/POSIBNYK-FINAL-11.12.pdf>

III. Додаткова література:

1. Актуальні проблеми нормативно-правового визначення статусу військовополонених: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 10 листоп. 2022 р.) / [редкол.: С. С. Чернявський, Є. Ю. Бараш, В. В. Корольчук]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 253 с. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d3208be5-eacb-4778-ab6a-2abab7815998/content>
2. Блистів Т.І. Нормативно-правове забезпечення в Україні питання утримання та поводження з військовополоненими та інтернованими особами в особливий період. *Інформація і право*. 2018. № 2. С. 117-123.
3. Вакуленко А.О. Порухення РФ норм міжнародного права щодо військовополонених у ході російсько-української війни 2022. Національний авіаційний університет. Київ, 2022. 72 с.
4. Ганенко І.С. Правовий статус військовополонених в умовах воєнного конфлікту. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 3. С. 86-92.
5. Гарасим П.С. Про деякі проблеми здійснення громадського контролю за дотриманням прав, законних інтересів і свобод військовополонених в Україні та Російській Федерації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 417-419.
6. Гелемей Ю. М. Принципи правової політики у сфері поводження з військовополоненими. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 5. С. 567-570.

7. Годжек Я.С. Нормативні гарантії статусу військовополонених у міжнародному праві та їх значення для України. *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 218–223.
8. Годжек Я.С. Правовий статус військовополонених у сучасному міжнародному праві. *Право та державне управління*. 2021. № 4. С. 6-12.
9. Грушко М. В. Захист прав жінок-військовополонених в умовах збройного конфлікту. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 3. С. 294-300.
URL: <https://nasplib.isofts.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/d2e55a07-bbf7-4f15-b1b0-be62b0ef1466/content>
10. Грушко В.М. Кодифікація правил поведження з військовополоненими: проблеми та перспективи. *«Молодий вчений»*. 2016. № 7 (34). 233-237.
11. Грушко М. В. Становлення та специфіка міжнародно-правового режиму військовополонених: монографія. К. : Фенікс, 2016. 284 с.
12. Добрянська О.Д., Пунда О.О., Новицька Н.Б. Правове положення військовополонених у міжнародному гуманітарному праві: досвід російсько-української війни. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2023. Вип. 2 (11). С. 157-169.
13. Жаровська І., Шевчук Я. Правове регулювання статусу військовополонених відповідно до норм міжнародного гуманітарного права: історична та сучасна ретроспектива. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : «Юридичні науки». 2023. № 4 (40). С. 20-27.
14. Кернякевич-Танасійчук Ю. В. Гуманність у поводженні з військовополоненими. Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2024 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 24–27.03.2025 р., м. Івано-Франківськ. Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2025. С. 182-183.
URL: <https://surl.lu/draqgd>

15. Кравченко І. М. Правовий статус «військовополонений» і «цивільний заручник» у контексті норм міжнародного гуманітарного права та проведення операції Об'єднаних сил (АТО) на Сході України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1(114). С. 137-149.
16. Кравцова М.О., Дацюк Т.К. Міжнародні стандарти захисту та дотримання прав військовополонених. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 398-402.
17. Крапивін Є., Павлюк А. Статус «військовополонений» – новий виклик для системи правосуддя в Україні? URL : <https://justtalk.com.ua/post/status-vijskovopolonenij--novij-viklik-dlya-sistemi-pravosuddya-v-ukraini-discussion-paper>
18. Мадзігон Н. В. Правовий статус комбатантів та цивільного населення в контексті імплементації норм міжнародного гуманітарного права в кримінальне законодавство України. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67-68. С. 230-242.
19. Мінаєв А., Мінаєва Т. Про статус військовополонених у міжнародному праві наприкінці XIX – на початку XX ст. URL : <http://politics.ellib.org.ua/pages-4740.html>
20. Проблеми ефективності міжнародно-правового регулювання прав військовополонених : матеріали круглого столу (м. Харків, 23 черв. 2023 р.) : електрон. наук. вид./ редкол.: В. С. Батиргарєєва, Н. М. Оніщенко, О. О. Пашенко та ін. ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; Ін-т держави і права ім. в. М. Корецького нан україни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2023. 104 с. URL: <https://surl.li/kevdyh>
21. Татаренко Г.В., Алієва К., Таренко Д. Особливості загального правового ста-тусу жінок за міжнародним законодавством у період збройних конфліктів. Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві: зб. наук. пр. за матеріалами Інтернет-

конференції, 26 лютого 2019 р. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2019. С. 118-122. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-60-62.pdf>

22. Таран О.В. Правовий статус військовополоненого. Відповідальність військовополоненого. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 681-683.
23. Ткаченко А.В. Міжнародно-правовий статус військовополонених як окремий аспект масштабної проблеми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 650-652.
24. Чистякова А. С. Гарантія «гуманне поводження» щодо військовослужбовців-військовополонених, які перебувають на тимчасово окупованих територіях. *Legal Bulletin*. 2024. № 4 (14). С.138-143.

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ 6-7 (4 год.)

Порядок утримання військовополонених в Україні.

Перелік питань, які виносяться на обговорення:

1. Система національних органів, відповідальних за утримання військовополонених.
2. Загальна характеристика таборів для утримання військовополонених.
3. Прийом та видача військовополонених.
4. Умови розміщення військовополонених: міжнародні стандарти та приклади їх реалізації.
5. Умови та оплата праці військовополонених.
6. Медичне обслуговування військовополонених.
7. Харчування військовополонених.
8. Релігійна та інтелектуальна діяльність військовополонених
9. Зв'язок військовополонених із зовнішнім світом.
10. Контроль за дотриманням прав військовополонених.

Під час підготовки до семінарських занять студентам слід зосередитися на аналізі національної системи органів, відповідальних за утримання військовополонених в Україні, у взаємозв'язку з міжнародно-правовими зобов'язаннями держави. Доцільно опрацювати норми Женевської конвенції про поводження з військовополоненими 1949 року та відповідні положення національного законодавства і підзаконних актів, звертаючи увагу на механізми імплементації міжнародних стандартів у діяльність таборів для військовополонених.

Розкриваючи питання умов утримання, студентам рекомендується комплексно аналізувати порядок прийому і видачі військовополонених, умови їх розміщення, праці, медичного забезпечення та харчування крізь призму принципів гуманності, безпеки та недискримінації. Варто наводити приклади практичної реалізації міжнародних стандартів в Україні, а також звертати увагу на гарантії здійснення релігійної та інтелектуальної діяльності, забезпечення зв'язку військовополонених із зовнішнім світом.

Окремий акцент під час семінару слід зробити на питаннях контролю за дотриманням прав військовополонених, зокрема ролі міжнародних організацій, національних наглядових механізмів та громадського контролю. У відповідях студентам доцільно демонструвати вміння співвідносити міжнародні та національні норми, критично оцінювати їх ефективність і формулювати обґрунтовані висновки щодо вдосконалення правозастосовної практики.

Питання для самоконтролю:

1. Які права мають військовополонені під час їх утримання в Україні.
2. Назвати місця, де утримуються військовополонені в Україні, та їх відокремлені структурні частини.
3. У чому полягає різниця в стандартах тримання військовополонених офіцерського і рядового та сержантського складу і чим вона обумовлена?

4. До яких робіт можуть залучатися військовополонені? Чи праця для них є обов'язковою?
5. Як Україна забезпечує медичну допомогу та харчування для військовополонених?
6. Які міжнародні організації контролюють умови тримання військовополонених в Україні.

Практичні завдання:

1. Зобразити систему таборів для військовополонених із зазначенням місця їх знаходження.
2. Схематично зобразити основні види робіт, до яких залучаються військовополонені в Україні.
3. Назвати приклади порушень прав військовополонених зафіксованих в Україні.
4. Перелічити органи, які в Україні узагальнюють інформацію про військовополонених та координують питання поводження з військовополоненими.
5. Перелічити органи та організації, які здійснюють контроль за утриманням військовополонених.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

I. Нормативно-правові акти:

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серп. 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

3. Про затвердження Порядку тримання військовополонених: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 р. № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#Text>

4. Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 р. № 721. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2022-%D0%BF#Text>

5. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України : Наказ Міністерства Оборони України від 23 березня 2017 року № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

6. Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2022-%D0%BF#Text>

II. Підручники та навчальні посібники:

1. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. / О. Козорог, Т. Короткий, І. Костюк, Т. Ремех, Н. Хендель ; за заг. ред. Т. Короткого ; УГСПЛ ; ТЧХУ. Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 252 с. URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/Vyvchaiuchy-MHP_elektronna-versiia.pdf

2. Коментар до Женевської конвенції про військовополонених. Міжнародний комітет Червоного хреста. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/2024/05/komentar-geneva-konventsiiya-viyskovopolohneni/4-2/>

3. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого. Київ-Одеса : Українська гелсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. URL:

<https://helsinki.org.ua/publications/mizhnarodne-humanitarne-pravoposibnyk-dlya-yurysta-2/>

4. Міжнародне гуманітарне право на захисті військовополоненого : запитання побратимів – відповіді правників : навчальний посібник. Електр. навч. вид. / Ю. Б. Курилюк та ін.; за заг. ред. доктора юрид. наук, доцента, заслуженого юриста України В. С. Нікіфоренка. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2024. 86 с. URL: <https://surl.li/xbksyf>

5. Міжнародне гуманітарне право : посібник для працівників Держ. кримінал.-викон. служби України / Т. Короткий, А. Галай, М. Єлігулашвілі, І. Заворотько, М. Пашковський, В. Пузирний, Н. Хендель ; за заг. ред. віцепрезидента УАМП Т. Короткого ; Пенітенціарна академія України; УГСПЛ. Київ; Одеса : Фенікс, 2023. 236 с. URL: <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/POSIBNYK-FINAL-11.12.pdf>

III. Додаткова література:

1. Актуальні проблеми нормативно-правового визначення статусу військовополонених: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 10 листоп. 2022 р.) / [редкол.: С. С. Чернявський, Є. Ю. Бараш, В. В. Корольчук]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 253 с. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d3208be5-eacb-4778-ab6a-2abab7815998/content>

2. Блистів Т.І. Нормативно-правове забезпечення в Україні питання утримання та поводження з військовополоненими та інтернованими особами в особливий період. *Інформація і право*. 2018. № 2. С. 117-123.

3. Вакуленко А.О. Порушення РФ норм міжнародного права щодо військовополонених у ході російсько-української війни 2022. Національний авіаційний університет. Київ, 2022. 72 с.

4. Ганенко І.С. Правовий статус військовополонених в умовах воєнного конфлікту. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 3. С. 86-92.

5. Гарасим П.С. Про деякі проблеми здійснення громадського контролю за дотриманням прав, законних інтересів і свобод військовополонених в Україні та Російській Федерації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 417-419.
6. Гелемей Ю. М. Принципи правової політики у сфері поводження з військовополоненими. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 5. С. 567-570.
7. Годжек Я.С. Нормативні гарантії статусу військовополонених у міжнародному праві та їх значення для України. *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 218–223.
8. Годжек Я.С. Правовий статус військовополонених у сучасному міжнародному праві. *Право та державне управління*. 2021. № 4. С. 6-12.
9. Грушко В.М. Кодифікація правил поводження з військовополоненими: проблеми та перспективи. *«Молодий вчений»*. 2016. № 7 (34). 233-237.
10. Грушко М. В. Становлення та специфіка міжнародно-правового режиму військовополонених: монографія. К. : Фенікс, 2016. 284 с.
11. Добрянська О.Д., Пунда О.О., Новицька Н.Б. Правове положення військовополонених у міжнародному гуманітарному праві: досвід російсько-української війни. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2023. Вип. 2 (11). С. 157-169.
12. Жаровська І., Шевчук Я. Правове регулювання статусу військовополонених відповідно до норм міжнародного гуманітарного права: історична та сучасна ретроспектива. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : «Юридичні науки». 2023. № 4 (40). С. 20-27.
13. Кернякевич-Танасійчук Ю.В. Окремі питання утримання військовополонених в Україні. *Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні* : матеріали VII Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м. Львів, 08 грудня 2023 р.) / за заг. ред. І. В. Красницького. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2023. С. 519-522.

14. Колб О.Г., Бусел А.О. Особливості здійснення громадського контролю за дотриманням прав військовополонених в Україні. *Кримінологічна теорія і практика: досвід, проблеми сьогодення та шляхи їх вирішення: матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу* (Київ, 24 листоп. 2022 р.) / [редкол.: В. В. Чернєй, С. Д. Гусарєв, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. С. 52-54. URL : <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/dc9b1434-3e82-4b21-80ac-5f3c522c8134/content>
15. Кравченко І. М. Правовий статус «військовополонений» і «цивільний заручник» у контексті норм міжнародного гуманітарного права та проведення операції Об'єднаних сил (АТО) на Сході України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1(114). С. 137-149.
16. Кравцова М.О., Дацюк Т.К. Міжнародні стандарти захисту та дотримання прав військовополонених. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 398-402.
17. Крапивін Є., Павлюк А. Статус «військовополонений» – новий виклик для системи правосуддя в Україні? URL : <https://justtalk.com.ua/post/status-vijskovopolonenij--novij-viklik-dlya-sistemi-pravosuddya-v-ukraini-discussion-paper>
18. Мадзігон Н. В. Правовий статус комбатантів та цивільного населення в контексті імплементації норм міжнародного гуманітарного права в кримінальне законодавство України. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67-68. С. 230-242.
19. Мінаєв А., Мінаєва Т. Про статус військовополонених у міжнародному праві наприкінці XIX – на початку XX ст. URL : <http://politics.ellib.org.ua/pages-4740.html>
20. Проблеми ефективності міжнародно-правового регулювання прав військовополонених : матеріали круглого столу (м. Харків, 23 черв. 2023 р.) : електрон. наук. вид./ редкол.: В. С. Батиргарєєва, Н. М. Оніщенко, О. О. Пащенко та ін. ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса

НАПрН України ; Ін-т держави і права ім. в. М. Корецького нан україни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2023. 104 с. URL: <https://surl.li/kevdyh>

21. Таран О.В. Правовий статус військовополоненого. Відповідальність військовополоненого. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 681-683.

22. Ткаченко А.В. Міжнародно-правовий статус військовополонених як окремий аспект масштабної проблеми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 650-652.

23. Чистякова А. С. Гарантія «гуманне поводження» щодо військовослужбовців-військовополонених, які перебувають на тимчасово окупованих територіях. *Legal Bulletin*. 2024. № 4 (14). С.138-143.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 8 (2 год.)

Порушення прав українських військових у російському полоні.

Перелік питань, які виносяться на обговорення:

1. Система органів, відповідальних за утримання військовополонених в РФ та організаційні питання утримання військовополонених.
2. Класифікація порушень прав українських військовополонених в РФ та приклади фактів порушення їх прав.
3. Міжнародна реакція на порушення прав українських військовополонених в РФ.
4. Психологічні та соціальні наслідки порушення прав українських військовополонених в РФ.
5. Юридична відповідальність РФ за порушення прав українських військовополонених.
6. Повернення українських військовополонених з полону.

Під час підготовки до семінарського заняття студентам слід ґрунтовно опрацювати норми міжнародного гуманітарного права, що регламентують поводження з військовополоненими, та співвіднести їх із фактичною практикою утримання українських військових у російському полоні. Особливу увагу необхідно приділити аналізу системи органів РФ, відповідальних за утримання військовополонених крізь призму державної відповідальності та міжнародних зобов'язань, а також визначенню типових і системних порушень прав військовополонених.

Розглядаючи класифікацію порушень, студентам рекомендується використовувати матеріали міжнародних організацій, правозахисних інституцій і відкритих доповідей для ілюстрації фактів жорстокого поводження, катувань, порушення права на медичну допомогу, зв'язок із зовнішнім світом та справедливе поводження. Доцільно проаналізувати міжнародну реакцію на такі порушення, зокрема діяльність ООН, МКЧХ та інших механізмів документування і реагування, а також окреслити їхню роль у процесі притягнення РФ до відповідальності.

Окрему увагу під час семінару варто приділити психологічним і соціальним наслідкам перебування в полоні для українських військових, а також юридичним аспектам відповідальності РФ за міжнародні злочини. У відповідях студентам слід аргументовано висвітлювати питання повернення військовополонених з полону, поєднуючи правовий аналіз із гуманітарним виміром проблеми та демонструючи вміння критично оцінювати сучасні виклики міжнародного права.

Питання для самоконтролю:

1. Чи дотримується Російська Федерація норм міжнародного гуманітарного права щодо українських військових у полоні?
2. Які основні порушення прав українських військовополонених фіксуються?

3. Як впливають тортури, психологічний тиск та інші порушення на стан здоров'я військових у полоні?
4. Яку роль відіграють міжнародні організації у захисті прав українських військових у полоні?
5. Яку допомогу отримують військові після повернення з полону (медичну, психологічну, правову)?
6. Чи існує механізм притягнення винних до відповідальності за злочини проти військовополонених?

Практичні завдання:

1. Зобразити систему установ, де утримуються військовополонені в РФ.
2. Назвати приклади порушень прав українських військових в російському полоні.
3. Підготувати короткий огляд про реакцію міжнародних організацій (ООН, Червоний Хрест, ЄСПЛ) на порушення прав українських військовополонених. Наскільки ця реакція ефективна і які її наслідки для РФ?

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

I. Нормативно-правові акти:

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серп. 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text
3. Про затвердження Порядку тримання військовополонених: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 р. № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#Text>

4. Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 р. № 721. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2022-%D0%BF#Text>

5. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України : Наказ Міністерства Оборони України від 23 березня 2017 року № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

6. Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2022-%D0%BF#Text>

II. Підручники та навчальні посібники:

1. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. / О. Козорог, Т. Короткий, І. Костюк, Т. Ремех, Н. Хендель ; за заг. ред. Т. Короткого ; УГСПЛ ; ТЧХУ. Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 252 с. URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/Vyvchaiuchy-MHP_elektronna-versiia.pdf

2. Коментар до Женевської конвенції про військовополонених. Міжнародний комітет Червоного хреста. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/2024/05/komentar-geneva-konventsiiya-viyskovopolohneni/4-2/>

3. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого. Київ-Одеса : Українська гелсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. URL: <https://helsinki.org.ua/publications/mizhnarodne-humanitarne-pravoposibnyk-dlya-yurysta-2/>

4. Міжнародне гуманітарне право на захисті військовополоненого : запитання побратимів – відповіді правників : навчальний посібник. Електр. навч. вид. / Ю. Б. Курилюк та ін.; за заг. ред. доктора юрид. наук, доцента, заслуженого юриста України В. С. Нікіфоренка. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2024. 86 с. URL: <https://surl.li/xbksyf>

5. Міжнародне гуманітарне право : посібник для працівників Держ. кримінал.-викон. служби України / Т. Короткий, А. Галай, М. Єлігулашвілі, І. Заворотько, М. Пашковський, В. Пузирний, Н. Хендель ; за заг. ред. віцепрезидента УАМП Т. Короткого ; Пенітенціарна академія України; УГСПЛ. Київ; Одеса : Фенікс, 2023. 236 с. URL: <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/POSIBNYK-FINAL-11.12.pdf>

III. Додаткова література:

1. Актуальні проблеми нормативно-правового визначення статусу військовополонених: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 10 листоп. 2022 р.) / [редкол.: С. С. Чернявський, Є. Ю. Бараш, В. В. Корольчук]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 253 с. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d3208be5-eacb-4778-ab6a-2abab7815998/content>
2. Блистів Т.І. Нормативно-правове забезпечення в Україні питання утримання та поводження з військовополоненими та інтернованими особами в особливий період. *Інформація і право*. 2018. № 2. С. 117-123.
3. Вакуленко А.О. Порухення РФ норм міжнародного права щодо військовополонених у ході російсько-української війни 2022. Національний авіаційний університет. Київ, 2022. 72 с.
4. Ганенко І.С. Правовий статус військовополонених в умовах воєнного конфлікту. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 3. С. 86-92.
5. Гарасим П.С. Про деякі проблеми здійснення громадського контролю за дотриманням прав, законних інтересів і свобод військовополонених в

Україні та Російській Федерації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 417-419.

6. Гелемей Ю. М. Принципи правової політики у сфері поводження з військовополоненими. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 5. С. 567-570.
7. Годжек Я.С. Нормативні гарантії статусу військовополонених у міжнародному праві та їх значення для України. *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 218–223.
8. Годжек Я.С. Правовий статус військовополонених у сучасному міжнародному праві. *Право та державне управління*. 2021. № 4. С. 6-12.
9. Грушко В.М. Кодифікація правил поводження з військовополоненими: проблеми та перспективи. *«Молодий вчений»*. 2016. № 7 (34). 233-237.
10. Грушко М. В. Становлення та специфіка міжнародно-правового режиму військовополонених: монографія. К. : Фенікс, 2016. 284 с.
11. Добрянська О.Д., Пунда О.О., Новицька Н.Б. Правове положення військовополонених у міжнародному гуманітарному праві: досвід російсько-української війни. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2023. Вип. 2 (11). С. 157-169.
12. Жаровська І., Шевчук Я. Правове регулювання статусу військовополонених відповідно до норм міжнародного гуманітарного права: історична та сучасна ретроспектива. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : «Юридичні науки». 2023. № 4 (40). С. 20-27.
13. Кернякевич-Танасійчук Ю.В. Порухення прав українських військовополонених: окремі аспекти масштабної проблеми. Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2022 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 3–7 квітня 2023 р., м. Івано-Франківськ. Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2023. С. 279-280.

14. Кравченко І. М. Правовий статус «військовополонений» і «цивільний заручник» у контексті норм міжнародного гуманітарного права та проведення операції Об'єднаних сил (АТО) на Сході України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1(114). С. 137-149.
15. Кравцова М.О., Дацюк Т.К. Міжнародні стандарти захисту та дотримання прав військовополонених. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 398-402.
16. Крапивін Є., Павлюк А. Статус «військовополонений» – новий виклик для системи правосуддя в Україні? URL : <https://justtalk.com.ua/post/status-vijskovopolonenij--novij-viklik-dlya-sistemi-pravosuddya-v-ukraini-discussion-paper>
17. Мадзігон Н. В. Правовий статус комбатантів та цивільного населення в контексті імплементації норм міжнародного гуманітарного права в кримінальне законодавство України. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67-68. С. 230-242.
18. Мінаєв А., Мінаєва Т. Про статус військовополонених у міжнародному праві наприкінці XIX – на початку XX ст. URL : <http://politics.ellib.org.ua/pages-4740.html>
19. Проблеми ефективності міжнародно-правового регулювання прав військовополонених : матеріали круглого столу (м. Харків, 23 черв. 2023 р.) : електрон. наук. вид./ редкол.: В. С. Батиргарєєва, Н. М. Оніщенко, О. О. Пашенко та ін. ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; Ін-т держави і права ім. в. М. Корецького нан україни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2023. 104 с. URL: <https://surl.li/kevdyh>
20. Стратонов В.М., Гавловська А.О. Гендерний вимір військових злочинів: правовий аналіз порушень прав українських жінок у російському полоні. *Таврійський науковий вісник. Серія Публічне управління та адміністрування*. 2025. № 3. С. 104-110. URL:

https://www.researchgate.net/publication/394946364_GENDERNIJ_VIMIR_VIJSKOVIH_ZLOCINIV_PRAVOVIJ_ANALIZ_PORUSEN_PRAV_UKRAINSKIH_ZINOK_U_ROSIJSKOMU_POLONI

21. Таран О.В. Правовий статус військовополоненого. Відповідальність військовополоненого. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 681-683.
22. Ткаченко А.В. Міжнародно-правовий статус військовополонених як окремий аспект масштабної проблеми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 650-652.
23. Чистякова А. С. Гарантія «гуманне поводження» щодо військовослужбовців-військовополонених, які перебувають на тимчасово окупованих територіях. *Legal Bulletin*. 2024. № 4 (14). С. 138-143.
24. В російському полоні: що відбувається з українськими військовими за стінами російських тюрем. URL: <https://mipl.org.ua/v-rosijskomu-polonishho-vidbuvayetsya-z-ukrayinskymy-vijskovymy-za-stinamy-rosijskyh-tyurem/>

СЕМІНАРСЬКІ ЗАНЯТТЯ 9-10 (4 год.)

Репатріація та заходи реабілітації осіб, які повернулися з військового полону.

Перелік питань, які виносяться на обговорення:

1. Поняття та правові засади репатріації військовополонених у міжнародному гуманітарному праві.
2. Нормативне закріплення обов'язку репатріації у Женевських конвенціях та Додаткових протоколах.
3. Суб'єкти та механізми здійснення репатріації військовополонених.
4. Гарантії безпеки, добровільності та правового захисту під час репатріації.
5. Особливості репатріації поранених і тяжкохворих військовополонених.

6. Поняття, мета та основні види реабілітації осіб, звільнених з військового полону.
7. Медична та психологічна реабілітація колишніх військовополонених.
8. Соціальна адаптація та правовий статус осіб, які повернулися з полону.
9. Соціальні й трудові гарантії та питання відшкодування шкоди.
10. Проблеми та напрями вдосконалення механізмів репатріації і реабілітації в сучасних умовах.

Під час підготовки до семінарських занять студентам слід зосередитися на аналізі репатріації військовополонених як обов'язку держав у межах міжнародного гуманітарного права. Доцільно опрацювати положення Женевських конвенцій 1949 року та Додаткових протоколів, звертаючи увагу на правові засади, суб'єктів і механізми здійснення репатріації, а також на гарантії безпеки, добровільності та правового захисту осіб, які повертаються з полону.

Розглядаючи особливості репатріації поранених і тяжкохворих військовополонених, студентам рекомендується проаналізувати спеціальні гуманітарні механізми та роль міжнародних організацій у цьому процесі. Важливо також системно розкрити поняття та види реабілітації колишніх військовополонених, приділивши окрему увагу медичній і психологічній допомозі як ключовим елементам відновлення їхнього фізичного та психічного стану.

Під час обговорення соціальної адаптації осіб, звільнених з військового полону, студентам слід звернути увагу на їх правовий статус, соціальні й трудові гарантії, а також механізми відшкодування завданої шкоди. У відповідях доцільно поєднувати міжнародно-правовий і національно-правовий підходи, критично оцінювати наявні проблеми та обґрунтовувати можливі напрями вдосконалення системи репатріації та реабілітації в сучасних умовах.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке репатріація військовополонених і яке її місце в системі міжнародного гуманітарного права?
2. Хто є основними суб'єктами процесу репатріації та які їхні повноваження?
3. Які правові гарантії безпеки та добровільності репатріації передбачені міжнародним правом?
4. У чому полягають особливості репатріації поранених і тяжкохворих військовополонених?
5. Що розуміється під реабілітацією осіб, звільнених з військового полону, та які її основні види?
6. Які заходи медичної та психологічної реабілітації є ключовими для колишніх військовополонених?
7. Які основні проблеми реалізації механізмів репатріації та реабілітації існують у сучасних умовах?

Практичні завдання:

1. На основі положень Женевських конвенцій 1949 року охарактеризувати порядок репатріації поранених і тяжкохворих військовополонених. Визначити роль міжнародних організацій у цьому процесі та обґрунтувати необхідність спеціальних гуманітарних гарантій.
2. Скласти короткий алгоритм дій державних органів України після повернення військовополоненого з полону, визначивши основні етапи медичної, психологічної та соціальної реабілітації.
3. Порівняти міжнародно-правові стандарти реабілітації колишніх військовополонених із національними механізмами їх реалізації в Україні. Визначити прогалини та запропонувати напрями їх удосконалення.
4. Обґрунтувати, чи може держава нести міжнародно-правову відповідальність за неналежну реабілітацію осіб, які повернулися з

військового полону. Навести аргументи «за» і «проти», спираючись на норми міжнародного права.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

I. Нормативно-правові акти:

1. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серп. 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів, (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

3. Про затвердження Порядку тримання військовополонених: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2022 р. № 413. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-2022-%D0%BF#Text>

4. Про затвердження Порядку здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2022 р. № 721. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/721-2022-%D0%BF#Text>

5. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України : Наказ Міністерства Оборони України від 23 березня 2017 року № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text>

6. Про утворення Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 року № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/257-2022-%D0%BF#Text>

II. Підручники та навчальні посібники:

1. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. / О. Козорог, Т. Короткий, І. Костюк, Т. Ремех, Н.

Хендель ; за заг. ред. Т. Короткого ; УГСПЛ ; ТЧХУ. Київ; Одеса : Фенікс, 2024. 252 с. URL: https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2024/08/Vyvchaiuchy-MHP_elektronna-versiia.pdf

2. Коментар до Женевської конвенції про військовополонених. Міжнародний комітет Червоного хреста. URL: <https://blogs.icrc.org/ua/2024/05/komentar-geneva-konventsiya-viyskovopolohneni/4-2/>

3. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого. Київ-Одеса : Українська гелсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. URL: <https://helsinki.org.ua/publications/mizhnarodne-humanitarne-pravoposibnyk-dlya-yurysta-2/>

4. Міжнародне гуманітарне право на захисті військовополоненого : запитання побратимів – відповіді правників : навчальний посібник. Електр. навч. вид. / Ю. Б. Курилюк та ін.; за заг. ред. доктора юрид. наук, доцента, заслуженого юриста України В. С. Нікіфоренка. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2024. 86 с. URL: <https://surl.li/xbksyf>

5. Міжнародне гуманітарне право : посібник для працівників Держ. кримінал.-викон. служби України / Т. Короткий, А. Галай, М. Єлігулашвілі, І. Заворотко, М. Пашковський, В. Пузирний, Н. Хендель ; за заг. ред. віцепрезидента УАМП Т. Короткого ; Пенітенціарна академія України; УГСПЛ. Київ; Одеса : Фенікс, 2023. 236 с. URL: <https://www.helsinki.org.ua/wp-content/uploads/2023/12/POSIBNYK-FINAL-11.12.pdf>

III. Додаткова література:

1. Актуальні проблеми нормативно-правового визначення статусу військовополонених: матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 10 листоп. 2022 р.) / [редкол.: С. С. Чернявський, Є. Ю. Бараш, В. В. Корольчук]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2022. 253 с. URL:

<https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d3208be5-eacb-4778-ab6a-2abab7815998/content>

2. Блистів Т.І. Нормативно-правове забезпечення в Україні питання утримання та поводження з військовополоненими та інтернованими особами в особливий період. *Інформація і право*. 2018. № 2. С. 117-123.
3. Вакуленко А.О. Порухення РФ норм міжнародного права щодо військовополонених у ході російсько-української війни 2022. Національний авіаційний університет. Київ, 2022. 72 с.
4. Ганенко І.С. Правовий статус військовополонених в умовах воєнного конфлікту. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 3. С. 86-92.
5. Гарасим П.С. Про деякі проблеми здійснення громадського контролю за дотриманням прав, законних інтересів і свобод військовополонених в Україні та Російській Федерації. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 417-419.
6. Гелемей Ю. М. Принципи правової політики у сфері поводження з військовополоненими. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 5. С. 567-570.
7. Годжек Я.С. Нормативні гарантії статусу військовополонених у міжнародному праві та їх значення для України. *Право і суспільство*. 2020. № 3. С. 218–223.
8. Годжек Я.С. Правовий статус військовополонених у сучасному міжнародному праві. *Право та державне управління*. 2021. № 4. С. 6-12.
9. Грушко В.М. Кодифікація правил поводження з військовополоненими: проблеми та перспективи. *«Молодий вчений»*. 2016. № 7 (34). 233-237.
10. Грушко М. В. Становлення та специфіка міжнародно-правового режиму військовополонених: монографія. К. : Фенікс, 2016. 284 с.
11. Добрянська О.Д., Пунда О.О., Новицька Н.Б. Правове положення військовополонених у міжнародному гуманітарному праві: досвід

російсько-української війни. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2023. Вип. 2 (11). С. 157-169.

12. Жаровська І., Шевчук Я. Правове регулювання статусу військовополонених відповідно до норм міжнародного гуманітарного права: історична та сучасна ретроспектива. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : «Юридичні науки». 2023. № 4 (40). С. 20-27.
13. Кернякевич-Танасійчук Ю.В. Порухення прав українських військовополонених: окремі аспекти масштабної проблеми. Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2022 рік Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 3–7 квітня 2023 р., м. Івано-Франківськ. Електронне видання. Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2023. С. 279-280.
14. Клименко І. Інноваційні підходи до реабілітації військовополонених та мешканців тимчасово окупованих територій. *Психіатрія, неврологія та медична психологія*. 2024. № 11(1(23)). С. 50-56. URL: <https://doi.org/10.26565/2312-5675-2024-23-06>
15. Кравченко І. М. Правовий статус «військовополонений» і «цивільний заручник» у контексті норм міжнародного гуманітарного права та проведення операції Об'єднаних сил (АТО) на Сході України. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1(114). С. 137-149.
16. Кравцова М.О., Дацюк Т.К. Міжнародні стандарти захисту та дотримання прав військовополонених. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 2. С. 398-402.
17. Крапивін Є., Павлюк А. Статус «військовополонений» – новий виклик для системи правосуддя в Україні? URL : <https://justtalk.com.ua/post/status-vijskovopolonenij--novij-viklik-dlya-sistemi-pravosuddya-v-ukraini-discussion-paper>

18. Лаврінок Мирослав. Звільнені з полону: як держава проводить реабілітацію. Аналітика. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/zvilneni-z-polonu-ia-derzhava-provodyt-reabilitatsiiu-analityka/>
19. Мадзігон Н. В. Правовий статус комбатантів та цивільного населення в контексті імплементації норм міжнародного гуманітарного права в кримінальне законодавство України. *Університетські наукові записки*. 2018. № 67-68. С. 230-242.
20. Мінаєв А., Мінаєва Т. Про статус військовополонених у міжнародному праві наприкінці XIX – на початку XX ст. URL : <http://politics.ellib.org.ua/pages-4740.html>
21. Потильчак О. Механізм обміну військовополоненими у російсько-українській війні 2014-2024 рр. як прояв її гібридного характеру. URL : <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/15ad00c2-0472-4f97-99ad-9965a3ae83d9/content>
22. Проблеми ефективності міжнародно-правового регулювання прав військовополонених : матеріали круглого столу (м. Харків, 23 черв. 2023 р.) : електрон. наук. вид./ редкол.: В. С. Батиргарєєва, Н. М. Оніщенко, О. О. Пашенко та ін. ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; Ін-т держави і права ім. в. М. Корецького нан україни ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Харків : Право, 2023. 104 с. URL: <https://surl.li/kevdyh>
23. Таран О.В. Правовий статус військовополоненого. Відповідальність військовополоненого. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С. 681-683.
24. Ткаченко А.В. Міжнародно-правовий статус військовополонених як окремий аспект масштабної проблеми. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 650-652.
25. Трегубенко С. В. Правове забезпечення комплексної взаємодії силових і військових структур у процесі обміну військовополоненими. *Вісник*

кримінального судочинства. 2024. № 3-4. С. 300-310. URL: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2024.3-4/300-310>

26. Чистякова А. С. Гарантія «гуманне поводження» щодо військовослужбовців-військовополонених, які перебувають на тимчасово окупованих територіях. *Legal Bulletin*. 2024. № 4 (14). С.138-143.
27. В російському полоні: що відбувається з українськими військовими за стінами російських тюрем. URL: <https://mipl.org.ua/v-rosijskomu-polonishho-vidbuvayetsya-z-ukrayinskymy-vijskovymy-za-stinamy-rosijskyh-tyurem/>